

О.М. ЯСТРЕМСЬКА, к.е.н., доцент,
Харківський національний економічний університет

РЕЗУЛЬТАТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ІНСТИТУТУ ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Інституціоналізація економіки є складним і довготривалим процесом. Його значущість підвищується в умовах соціально-економічних перетворень, що характерно для економіки України в умовах сьогодення. В якості одного з напрямків сучасної інституціоналізації виділяють інвестування, тому його подальше дослідження викликане як нагальними потребами практики, так і необхідністю розвитку теоретичних засад розбудови ринкового середовища. Це зумовлює актуальність тематичної спрямованості статті.

Дослідженню проблем інституціоналізації присвячують свої роботи багато вчених і практиків [1 – 11]. В них викладені пропозиції щодо обґрунтування доцільності побудови інститутів, сутності їх функцій, принципів дії і розвитку. Проте нерозкритими залишаються питання кількісного оцінювання результатів процесів інституціоналізації взагалі та функціонування певних елементів інституціональної матриці зокрема. Так, вимагає подальшого розвитку проблема визначення ефективності результатів дії соціально-економічного інституту інвестування, який є одним з пріоритетних в процесі трансформації економіки і суспільства взагалі.

Тому метою даної статті є висвітлення результатів досліджень автора щодо побудови моделей оцінювання функціонування і розвитку соціально-економічного інституту інвестування на всіх економічних рівнях: макро-, мезо- і мікро-.

За основними ознаками сформованості інститутів, якими є наявність законодавчої бази, організаційних структур управління, стійких взаємозв'язків між суб'єктами господарювання у внутрішньому і зовнішньому середовищі [6], інвестування як явище вже сформувалося в Україні в інститут: соціальний у широкому розумінні і соціально-економічний – у вузь-

кому. Об'єднання економічного і соціального аспектів дає можливість комплексно і системно підійти до розгляду інвестування як до складного суспільного соціально-економічного інституту.

В сучасних умовах в Україні інституціоналізація взагалі й інвестування зокрема проходить надзвичайно активно. Вона дозволяє визначитися з "правилами гри" й активізувати процеси вкладання коштів у процес створення суспільного блага, наблизивши його до стану Парето-ефективності. Спираючись на твердження Дюркгейма Е.[7, с.113–126], можна зробити вис-новок, що призначення інституціоналізації полягає у налагоджуванні відповідності між існуючими інституційними формами і новими потребами суспільства.

Щодо соціально-економічного інституту інвестування, головною метою його функціонування є формування правил інституціонального економічного порядку в процесі капіталовкладень; предметом – економічні й соціальні (міжособові, міжорганізаційні, масові), реальні й віртуальні відносини, що виникають у процесі інвестиційної діяльності; об'єктом – потенційні та фактичні інвестори: організації, тобто бізнес-одиниці (підприємства, інвестиційні фонди, банки, консалтингові фірми, їх об'єднання), органи державної влади та місцевого самоврядування, групи осіб та індивіди, що причетні або безпосередньо здійснюють інвестиційну діяльність або прагнуть до цього [9].

Засобами дії інституту є санкції та заохочення, що передбачені нормативно-правовою базою інвестування і використовуються завдяки створенню системи інформаційної взаємодії між інституціональними організаційними формами і суб'єктами ринку взагалі й інвестиційних відносин (реальних або потенціальних) зокрема.

© О.М. Ястремська, 2005

Середовище функціонування інституту є ринковим в економічному (з позицій ефективності) та соціальному (з позицій сприйняття й взаємодії) аспектах. Тип взаємодії суб'єктів інвестиційної діяльності з інституціональними утвореннями є переважно формальним, що передбачає використання регламентованих формальних (в економічному аспекті) і неформальних правил, які притаманні соціокультурному середовищу (традиції, умовності, стереотипи, звичаї) в процесі міжособової, міжорганізаційної, масової (реальної та віртуальної) взаємодії на основі взаємовигідного економічного обміну. Вид інтересів, задовольнити які прагнуть суб'єкти інституціональних відносин, можна охарактеризувати як: економічні, що полягають у збільшенні прибутку, вартості об'єкта інвестування, збереженні капіталу, отриманні постійного помірної доходу, виходу на нові ринки, впровадженні прогресивної техніки та технології, що забезпечують, як правило, задоволення первинних потреб осіб; соціальні, які передбачають зменшення соціальної напруженості, забрудненості навколишнього середовища, тіньового сектору, криміногенності, забезпечення певного статусу в суспільстві завдяки належності до окремих бізнес-кіл, самоактуалізації, відомості на основі привабливого іміджу, що задовольняють в основному вторинні потреби. Об'єднує всі наведені інтереси загальна мета, місія інвестиційної діяльності – зростання обсягу суспільного блага.

Соціально-економічна взаємодія суб'єктів підприємництва, як окремих осіб, так і організацій в процесі інвестування, протікає під впливом зовнішньої та внутрішньої регуляції. Зовнішня – обумовлена дією інституту інвестування та сукупності факторів зовнішнього оточення як рівноправного, так і надсередовища [9]. Внутрішня регуляція пов'язана з потребами, інтересами, мотивами, цінностями та стереотипами соціальних угруповань та окремих осіб. Метою і внутрішньої, і зовнішньої

регуляції є активізація інвестиційної діяльності згідно з потребами і можливостями суспільства через норми економічної поведінки та масову економічну свідомість, тобто погляди, потреби, інтереси, ідеї, переконання щодо участі у бізнес-процесах та інвестиційних зокрема. Базою економічної свідомості є ціннісні утворення у вигляді нових парадигм. У процесі трансформації, нестаціонарності зовнішнього середовища масова економічна свідомість є нестійкою й суперечливою. У свою чергу, поведінка суб'єктів ринку уособлює протиріччя між ціннісними орієнтаціями, соціальними установками й об'єктивною реальністю. В цих умовах активізується процес інституціоналізації інвестування не тільки на макрорівні, а й на мезо-, мікро- й міжособовому рівнях, тобто активізується перебіг процесу інституціоналізації економічних поглядів, що підтверджується виникненням нових професійних і посадових ролей, норм поведінки, організаційних структур, що також значною мірою обумовлюється існуючими формами власності і методами управління.

Процес інституціоналізації інвестування є динамічним і самовідтворюючим. Його успішність і адекватність соціально-економічним потребам, а також ефективність функціонування доцільно визначити кількісно за двома моделями:

питомої ваги інвестицій у загальному обсязі результатів діяльності, якими можуть бути валовий внутрішній продукт країни на макрорівні, валова додана вартість регіонів, обсяг виробленої продукції, валовий або чистий прибуток за галузями економіки і видами економічної діяльності та формами власності – на мезорівні, чистий та балансовий прибуток суб'єктів господарювання – на мікрорівні;

темпи зміни індексів обсягів інвестицій і результатів діяльності об'єктів відповідного економічного рівня.

Перша модель характеризує результати дії інституту інвестування у статичі, а друга – у динаміці.

Таблиця 1

Результати дії інституту інвестування на макроекономічному рівні в Україні

<i>Показник</i>	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
1	2	3	4	5	6	7	8
перша модель							
питома вага інвестицій в основний капітал в обсязі валового внутрішнього продукту	0,1545	0,1328	0,1364	0,1349	0,1387	0,1614	0,1682
питома вага інвестицій в основний капітал у валовому нагромадженні основного капіталу	0,7459	0,6696	0,6966	0,7003	0,7060	0,81072	0,8308
питома вага інвестицій в основний капітал у чистому прибутку	0,0012	0,0009	0,0009	0,0006	0,0006	0,00058	–
питома вага інвестицій в основний капітал у фінансових результатах до оподаткування за формами власності							
державна	–	–	–	–	1,7597	0,9157	2,5724
комунальна	–	–	–	–	2,6236	-3,3770	-3,0241
приватна	–	–	–	–	0,9134	1,2004	2,7254
колективна	–	–	–	–	0,7491	0,8580	2,3795
міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав	–	–	–	–	-3,0434	0,5825	1,4585
питома вага прямих іноземних інвестицій у обсязі інвестицій в основний капітал	0,0712	0,1160	0,1474	0,1597	0,1391	0,1188	0,1225
питома вага інвестицій в охорону навколишнього середовища в обсязі інвестицій в основний капітал	0,0321	0,0179	0,0144	0,0099	0,0093	0,0074	0,0069
друга модель							
темпи зміни індексу обсягу інвестицій в основний капітал по відношенню до індексу валового внутрішнього продукту	–	0,8592	1,0274	0,9887	1,0284	1,1634	1,0423
темпи зміни індексу обсягу інвестицій в основний капітал до індексу валового нагромадження основного капіталу	–	0,8977	1,0403	1,0052	1,0081	1,14830	1,0248
темпи зміни індексу обсягу інвестицій в основний капітал до індексу обсягу чистому прибутку		0,7849	0,9957	0,6785	0,8986	0,9685	
темпи зміни індексу обсягу інвестицій в основний капітал до індексу фінансових результатів до оподаткування за формами власності:							
державна	–	–	–	–	–	0,5203	2,8091
комунальна	–	–	–	–	–	-1,2871	0,8954
приватна	–	–	–	–	–	1,3141	2,2703
колективна	–	–	–	–	–	1,1453	2,7732
міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав	–	–	–	–	–	-0,1914	2,5036

Таблиця 2

Результати інституціоналізації інвестування на мезоекономічному рівні в Україні

Показник	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
1	2	3	4	5	6	7	8
перша модель							
питома вага інвестицій в основний капітал в обсязі продукції галузей економіки:							
промисловість	–	0,0543	0,0475	0,0357	0,0323	0,0612	0,07253
сільське господарство	–	0,0279	0,0195	0,0155	0,0098	0,0242	0,02924
будівництво	–	0,4396	0,4346	0,4082	0,3169	0,0626	0,09773
галузі, які надають послуги	–	0,0220	0,0329	0,0309	0,0253	0,0634	0,10910
питома вага інвестицій в основний капітал у валовому прибутку галузей економіки:							
промисловість	–	0,6546	0,5040	0,2893	0,2821	0,4592	0,66147
сільське господарство	–	0,1331	0,0892	0,0552	0,0284	0,0684	0,08464
будівництво	–	0,3945	0,3264	0,3859	0,3978	0,4090	0,58863
галузі, які надають послуги	–	0,1053	0,1605	0,1344	0,1086	0,2560	0,37698
питома вага інвестицій в основний капітал в обсязі продукції галузей промисловості							
питома вага інвестицій в основний капітал у валовому прибутку галузей промисловості							
питома вага інвестицій в основний капітал у валовій доданій вартості виробництва за областями (регіонами)							*
Україна	0,1075	0,1474	0,1466	0,1175	0,1011	0,0919	0,1032
Автономна Республіка Крим	0,1037	0,1145	0,1109	0,1501	0,1156	0,1161	0,1829
Вінницька	0,0888	0,1153	0,1009	0,0714	0,0584	0,0583	0,0781
Волинська	0,1028	0,1478	0,1403	0,1157	0,0756	0,0964	0,0911
Дніпропетровська	0,1106	0,1648	0,1480	0,1131	0,1016	0,0874	0,1310
Донецька	0,1011	0,1451	0,1523	0,1164	0,0920	0,0817	0,1008
Житомирська	0,1193	0,1160	0,0914	0,0656	0,0540	0,0529	0,0918
Закарпатська	0,1105	0,1190	0,1283	0,1081	0,0944	0,0970	0,1339
Запорізька	0,1134	0,1373	0,1468	0,1110	0,0889	0,0833	0,0973

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8
Івано-Франківська	0,0816	0,1481	0,1344	0,1000	0,1184	0,1138	0,1415
Київська	0,1658	0,1492	0,1622	0,1158	0,0977	0,1107	0,1374
Кіровоградська	0,1098	0,1397	0,1221	0,0937	0,0732	0,0671	0,1298
Луганська	0,1051	0,1726	0,1508	0,1024	0,0854	0,0852	0,1001
Львівська	0,1044	0,1823	0,1493	0,1135	0,1051	0,0950	0,1582
Миколаївська	0,1007	0,1438	0,1459	0,0999	0,0812	0,0875	0,1407
Одеська	0,0846	0,1281	0,1239	0,1119	0,1194	0,1359	0,1696
Полтавська	0,1183	0,2396	0,2325	0,1789	0,1488	0,1087	0,1962
Рівненська	0,1216	0,1579	0,1750	0,1358	0,0887	0,0951	0,1330
Сумська	0,0969	0,1358	0,1298	0,1199	0,1018	0,1210	0,1402
Тернопільська	0,0999	0,1726	0,1745	0,1065	0,0669	0,0617	0,0811
Харківська	0,0852	0,1566	0,1324	0,0894	0,0971	0,0946	0,1285
Херсонська	0,0885	0,1060	0,1065	0,0754	0,0719	0,0693	0,0777
Хмельницька	0,1127	0,1597	0,1646	0,1212	0,0935	0,0836	0,1209
Черкаська	0,0851	0,0943	0,0864	0,0860	0,0613	0,0612	0,0902
Чернівецька	0,0975	0,1176	0,1101	0,0778	0,0655	0,0681	0,1135
Чернігівська	0,1070	0,1197	0,1071	0,0887	0,0781	0,0810	0,0900
м. Київ	0,1365	0,1392	0,1869	0,1750	0,1499	0,0963	0,1776
м. Севастополь	0,1290	0,1317	0,1573	0,1061	0,1223	0,0642	0,9548
питома вага прямих іноземних інвестицій в обсязі інвестицій в основний капітал за областями (регіонами)							
Україна	–	–	–	1,3453	1,3883	1,3069	1,4545
Автономна Республіка Крим	–	–	–	1,3191	1,5466	1,2766	1,3109
Вінницька	–	–	–	0,3193	0,4954	0,4811	0,6000
Волинська	–	–	–	1,2299	1,4759	0,8826	0,8617
Дніпропетровська	–	–	–	0,8218	0,8227	1,0913	1,2548
Донецька	–	–	–	0,8764	0,9654	0,8961	1,0467
Житомирська	–	–	–	0,9426	0,9117	1,1339	1,1143
Закарпатська	–	–	–	2,1834	2,2684	1,9907	2,1283
Запорізька	–	–	–	1,6241	1,7087	1,8795	2,4393

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8
Івано-Франківська	–	–	–	0,7987	0,5434	0,5214	0,7389
Київська	–	–	–	2,7306	2,9594	2,4621	2,5455
Кіровоградська	–	–	–	0,5318	0,6170	0,8075	0,7630
Луганська	–	–	–	0,2758	0,2870	0,3094	0,3827
Львівська	–	–	–	1,1732	1,2195	1,2139	1,2517
Миколаївська	–	–	–	0,7531	0,8438	0,7572	0,6337
Одеська	–	–	–	1,5241	1,2011	0,9111	1,1058
Полтавська	–	–	–	1,2792	1,0647	1,0117	0,8729
Рівненська	–	–	–	0,8556	1,0224	0,7904	0,7306
Сумська	–	–	–	0,5149	0,6221	0,4929	1,3545
Тернопільська	–	–	–	0,5510	0,8588	0,7931	0,8354
Харківська	–	–	–	0,6435	0,7534	0,8409	0,6877
Херсонська	–	–	–	0,9250	1,0414	0,9807	1,4381
Хмельницька	–	–	–	0,2405	0,2789	0,2980	0,3904
Черкаська	–	–	–	2,3699	2,6846	1,9386	0,9020
Чернівецька	–	–	–	0,4940	0,5174	0,3937	0,4518
Чернігівська	–	–	–	1,1038	1,0729	0,9608	1,0754
м. Київ	–	–	–	2,6817	2,7338	2,5349	3,1220
м. Севастополь	–	–	–	1,7396	0,9500	1,0064	0,5477
друга модель							
темпи зміни індексу обсягу інвестицій в основний капітал до індексу обсягу продукції галузей економіки:							
промисловість	–	–	0,8756	0,7504	0,9750	1,8958	1,1840
сільське господарство	–	–	0,6985	0,7918	0,5143	2,4745	1,2052
будівництво	–	–	0,9884	0,9393	0,7636	0,1975	1,5611
галузі, які надають послуги	–	–	1,5000	0,9367	0,8075	2,5132	1,7182
темпи зміни індексу обсягу інвестицій в основний капітал до індексу валового прибутку окремих галузей економіки:							
промисловість	–	–	0,7698	0,5740	0,9750	1,6280	1,4404
сільське господарство	–	–	0,6702	0,6187	0,5143	2,4116	1,2363

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8
будівництво	–	–	0,7294	0,9208	0,7636	0,2158	1,4389
галузі, які надають послуги	–	–	1,5239	0,8373	0,8075	2,3585	1,4724
темпи зміни індексу обсягу інвестицій в основний капітал до індексу обсягу продукції галузей промисловості:							
вся промисловість		0,5297	0,4854	0,4707	0,5213	0,9912	0,9906
електроенергетика		0,7494	0,6985	0,7243	0,8199	1,0882	1,1485
паливна промисловість		1,0094	0,9070	0,8643	0,9402	1,0519	0,5600
чорна металургія		1,0086	0,8558	0,8058	1,0704	1,0096	0,8846
хімічна та нафтохімічна промисловість		0,6886	0,4181	0,2558	0,4810	1,1636	1,0566
машинобудування		0,1603	0,1580	0,1942	0,2335	0,9237	0,9549
деревобробна та целюлозно-паперова промисловість		0,3039	0,2414	0,2369	0,2589	0,9237	1,0600
промисловість будівельних матеріалів		0,4240	0,3326	0,4134	0,4799	1,2500	1,4857
скляна і фарфоро-фаянсова промисловість		0,4839	1,6445	0,2639	0,5865	1,2456	1,1809
легка промисловість		0,2979	0,1320	0,1689	0,2313	1,2456	1,1809
харчова промисловість		0,9943	1,2707	1,2891	1,3118	0,7876	0,8700
м'ясна і молочна		1,1161	1,0074	0,9277	0,9766	0,8070	0,8613
рибна		0,1343	0,0591	0,0547	0,1045	0,8158	0,8614
медична промисловість		0,4196	0,3077	0,1978	0,3230	0,7000	0,8571
темпи зміни індексу обсягу інвестицій в основний капітал до індексу обсягу валового прибутку галузей промисловості							
темпи зміни індексу обсягу інвестицій в основний капітал до індексу валової доданої вартості виробництва за областями (регіонами)							*
Україна	–	1,3712	0,9948	0,8006	0,8610	0,90939	1,4025
Автономна Республіка Крим	–	1,1044	0,9694	1,3529	0,7695	1,00540	1,2823
Вінницька	–	1,2988	0,8746	0,7081	0,8174	0,99856	1,3974
Волинська	–	1,4383	0,9494	0,8243	0,6536	1,27532	1,2873
Дніпропетровська	–	1,4904	0,8976	0,7642	0,8980	0,86100	1,1363
Донецька	–	1,4358	1,04963	0,7644	0,7898	0,88841	1,1647
Житомирська	–	0,9723	0,7880	0,7177	0,8222	0,98107	1,6489
Закарпатська	–	1,0769	1,0778	0,8427	0,8728	1,02874	1,3059

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8
Запорізька	–	1,2110	1,0693	0,7565	0,8007	0,93709	1,0990
Івано-Франківська	–	1,8154	0,9074	0,7442	1,1833	0,96143	1,1777
Київська	–	0,8995	1,0871	0,7137	0,8440	1,13332	1,0714
Кіровоградська	–	1,2718	0,8740	0,76773	0,7807	0,91699	1,8571
Луганська	–	1,6422	0,8738	0,6790	0,8343	0,99759	1,0737
Львівська	–	1,7455	0,8190	0,7599	0,9265	0,90369	1,3874
Миколаївська	–	1,4277	1,0145	0,6846	0,8123	1,07829	1,5168
Одеська	–	1,5135	0,9669	0,9031	1,0680	1,13786	1,1182
Полтавська	–	2,0244	0,9705	0,7695	0,8315	0,73091	1,7222
Рівненська	–	1,2975	1,1085	0,7759	0,6533	1,07172	1,3218
Сумська	–	1,3998	0,9560	0,9240	0,8491	1,18876	1,0930
Тернопільська	–	1,7278	1,0113	0,6105	0,6278	0,92322	1,2471
Харківська	–	1,8374	0,8458	0,6756	1,0851	0,97440	1,2903
Херсонська	–	1,1977	1,0036	0,7085	0,9541	0,96360	1,0568
Хмельницька	–	1,4166	1,0312	0,7363	0,7717	0,89360	1,3636
Черкаська	–	1,1085	0,9160	0,9954	0,7131	0,99904	1,3978
Чернівецька	–	1,2066	0,9362	0,7062	0,8420	1,04021	1,5854
Чернігівська	–	1,1196	0,8941	0,8290	0,8797	1,03837	1,0521
м. Київ	–	1,0194	1,3429	0,9359	0,8566	0,64247	1,7500
м. Севастополь	–	1,0213	1,1938	0,6749	1,1518	0,52543	1,2318
темпи зміни індексу обсягу прямих іноземних інвестицій до індексу обсягу інвестицій в основний капітал за областями (регіонами)							
Україна	–	–	–	–	0,9690	0,9413	1,11293
Автономна Республіка Крим	–	–	–	–	0,8529	0,8254	1,02683
Вінницька	–	–	–	–	0,6444	0,9710	1,24697
Волинська	–	–	–	–	0,8333	0,5980	0,97628
Дніпропетровська	–	–	–	–	0,9988	1,3264	1,14987
Донецька	–	–	–	–	0,9078	0,9282	1,16808
Житомирська	–	–	–	–	1,0338	1,2436	0,98325
Закарпатська	–	–	–	–	0,9625	0,8775	1,06911

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8
Запорізька	–	–	–	–	0,9504	1,0999	1,29786
Івано-Франківська	–	–	–	–	1,4699	0,9595	1,41715
Київська	–	–	–	–	0,9227	0,8319	1,03386
Кіровоградська	–	–	–	–	0,8619	1,3085	0,94494
Луганська	–	–	–	–	0,9610	1,0781	1,23700
Львівська	–	–	–	–	0,9621	0,9954	1,03107
Миколаївська	–	–	–	–	0,8925	0,8973	0,83690
Одеська	–	–	–	–	1,2688	0,7585	1,21366
Полтавська	–	–	–	–	1,2015	0,9502	0,86274
Рівненська	–	–	–	–	0,8368	0,7730	0,92438
Сумська	–	–	–	–	0,8275	0,7923	2,74767
Тернопільська	–	–	–	–	0,6415	0,9234	1,05333
Харківська	–	–	–	–	0,8541	1,1161	0,81787
Херсонська	–	–	–	–	0,8882	0,9417	1,46634
Хмельницька	–	–	–	–	0,8620	1,0682	1,31004
Черкаська	–	–	–	–	0,8828	0,7221	0,46532
Чернівецька	–	–	–	–	0,9547	0,7608	1,14759
Чернігівська	–	–	–	–	1,0288	0,8955	1,11925
м. Київ	–	–	–	–	0,9809	0,9272	1,23160
м. Севастополь	–	–	–	–	1,8311	1,0594	0,54426

Спираючись на існуючу в Україні статистичну звітність і дані офіційної статистики, аналіз результатів процесів інституціоналізації капіталовкладень на макро- і мезоекономічному рівні за період найактивніших перетворень, що проходили з 1996 р. по 2002 р. (табл. 1, табл. 2) за запропонованою системою показників дозволяє зробити висновок про наявність їх позитивної динаміки.

Таким чином, результати кількісного оцінювання функціонування інституту інвестування у статистиці і динаміці підтверджують доцільність застосування запропонованих моделей, які є основою для подальших наукових розвідок у напрямку моделювання процесів інституціоналізації соціально-економічних відносин в Україні.

Література

1. Норт Даглас Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Пер. з англ. І. Дзюб. - К.: Основи, 2000. - 198 с.
2. Уильямсон О. Фирмы и рынок // Современная экономическая мысль. Под ред. С. Вайнтрауба. - М.: Прогресс, 1981. - С.271 - 297.
3. Уильямсон О. Экономический институты капитализма. Фирмы, рынки, "отношенческая" контракция / Пер. с англ. - СПб.: Лениздат, 1996. - 702с.
4. Коуз Р. Природа фирмы // Вехи экономической мысли. Том 2. Теория фирмы. - СПб.: Экономическая школа, 1999. - С.11 - 32.
5. Щепанський Я. Элементарные понятия социологии. - М.: Прогресс, 1969. - 240 с.
6. Быченков В.И. Институты. Сверхколлективные образования и безличные формы социальной субъективности. - М.: Медиум, 1996. - 975 с.
7. Дюркгейм Е. Социология и социальные науки // Философия и социальная мысль. - 1992. - № 5. - С. 113-126.
8. Кирдина С.Г. Институциональные матрицы и развитие России. - М.: ТЕИС, 2000. - 214 с.
9. Ястремська О.М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади. Наукове видання. - Харків: Вид. ХДЕУ, 2004. - 472 с.
10. Rabin M. Psychology and Economics // Journal of Economic Literature, 1998, vol.35, p. 11 - 46.
11. Peter J. Paul, Olson Jerry C. Consumer Behavior and marketing strategy. - 4-ed. - Boston: etc. Erwin Mc. Graw Hill, 1996. - 738 p.

Статья поступила в редакцию 10.01.2005